

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Skjøtselsplan for kystlynghei

Segeløya i Alstahaug kommune, Nordland

NIBIO RAPPORT | VOL. 6 | NR. 137 | 2020

Annette Bär

Avdeling for kulturlandskap og biologisk mangfold, Tjøtta

TITTEL/TITLE

Skjøtselsplan for kystlynghei. Segeløya i Alstahaug kommune, Nordland

FORFATTER(E)/AUTHOR(S)

Annette Bär

DATO/DATE:	RAPPORT NR./ REPORT NO.:	TILGJENGELIGHET/AVAILABILITY:	PROSJEKTNR./PROJECT NO.:	SAKSNR./ARCHIVE NO.:
18.11.2020	6/137/2020	Åpen	420162	17/01345
ISBN:	ISSN:	ANTALL SIDER/ NO. OF PAGES:	ANTALL VEDLEGG/ NO. OF APPENDICES:	
978-82-17-02675-4	2464-1162	26	1	

OPPDRAAGSGIVER/EMPLOYER:

Fylkesmannen i Nordland, Miljøvernavdeling

KONTAKTPERSON/CONTACT PERSON:

Anne Sofie Brage Fjeldstad

STIKKORD/KEYWORDS:

Skjøtsel, utvalgte naturtyper, lyngsviing, kystlynghei, beiting

FAGOMRÅDE/FIELD OF WORK:

Kulturlandskap og biologisk mangfold

SAMMENDRAG/SUMMARY:

Rapporten gir en beskrivelse av kystlyngheilokaliteten på Segeløya i Alstahaug kommune. Deler av lokaliteten har blitt svidd i flere år og hele arealet har blitt beitet av gammelnorsk sau (GNS) om sommeren/høsten i mange år.

Skjøtselsplanen tar utgangspunktet i nåværende drift. Anbefalte skjøtselstiltak er beite med sau og sviing.

LAND/COUNTRY: Norge
FYLKE/COUNTY: Nordland
KOMMUNE/MUNICIPALITY: Alstahaug
STED/LOKALITET: Segeløya

GODKJENT /APPROVED

Anders Nielsen

AVD. LEDER

PROSJEKTLEDER /PROJECT LEADER

Annette Bär

FORSKER

NIBIONORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Forord

Skjøtselsplanen for Segeløya i Alstahaug kommune har blitt revidert som et ledd i arbeidet til fagkoordinatoren for trua naturtyper v/Annette Bär og i dialog med Fylkesmannen i Nordland, miljøvernavdelingen. Skjøtselsplanen gir faglig funderte anbefalinger for videre skjøtsel av kystlynghei på Segeløya og tar hensyn til beitebrukernes driftsopplegg, kapasitet og ønsker. Planen er i samsvar med faggrunnlaget for kystlynghei (Direktoratet for naturforvaltning 2012).

Skjøtselsplanmalen er delt inn i ulike kapitler. Kapittel 2 gir en generell beskrivelse av naturgrunnlaget innenfor lokaliteten, og en beskrivelse av dagens drift. Del 3 er rettet mot bruker og forvaltningen og omhandler skjøtsel av lokaliteten, samt oppfølgingen av denne. Del 4 gir en beskrivelse av naturtypene som inngår i drifta, og genererer i hovedsak informasjon rettet inn mot forvaltning, inkludert søkbare egenskaper for området i naturbase.

Verdisettingen er definert etter DN Håndbok 13 (Direktoratet for naturforvaltning 2007), og faktaark for kystlynghei utformet av John Bjarne Jordal (Jordal 2014).

Takk til beitebruker Irene Pettersen og Fylkesmannen i Nordland for godt samarbeid, verdifull informasjon og tilbakemeldinger i forbindelse med utarbeiding av planen.

Tjøtta, 6.11.2020

Annette Bär

Fagkoordinator for trua naturtyper i Nordland

NIBIO, Tjøtta

Innhold

1	Generelt om kystlynghei.....	5
1.1	Ulike typer kystlynghei	5
1.2	Geografiske variasjoner av kystlynghei	6
2	Om Segeløya – naturgrunnlag og dagens drift.....	7
2.1	Kort områdebeskrivelse av Segeløya.....	7
2.2	Driftsbeskrivelse	8
3	Skjøtsel på Segeløya – beskrivelse av planlagte tiltak.....	10
3.1	Generelt om skjøtsel av kystlynghei	10
3.2	Beiting og dyrehold i kystlynghei.....	10
3.3	Lyngsviing	12
3.4	Restaurering av kystlynghei.....	13
3.5	Mål for skjøtsel på Segeløya.....	14
3.6	Skjøtselstiltak på Segeløya.....	15
3.6.1	Beiterelaterte tiltak.....	16
3.6.2	Planer for sviing.....	16
3.6.3	Andre planlagte skjøtselstiltak	17
3.7	Oppfølging av skjøtelsplanen.....	17
4	Detaljert beskrivelse av naturtypene på lokaliteten	18
4.1	Segeløya.....	19
5	Bilder.....	22
6	Videreførende informasjon	25
	Kilder	26
	Vedlegg.....	27

1 Generelt om kystlynghei

Kystlynghei er en flere tusen år gammel naturtype som er dominert av røsslyng. Naturtypen har blitt til i de ytterste, oseaniske strøkene langs kysten der klimaet er så mildt at småfe har kunnet gå ute hele året, eller det meste av året. Om sommeren har også storfe beitet i lyngheia, og lyng ble slått til vinterfôr. For å skape godt beitegrunnlag ble lyngheiene svidd slik at det oppsto en mosaikk av gras- og urtevegetasjon (på nysvidde arealer) og lyngvegetasjon. Røsslyng er en vintergrønn dvergbusk som beites hele året, men er viktigst som fôrplante om seinhøsten og vinteren.

Grasvegetasjonen er først og fremst vår- og sommerbeite, men særlig starr kan spille en viktig rolle vinterstid. Selv om det er mange trekk i driftsmåten som er relativt ensartet, varierer både bruken og utformingen av kystlyngheia fra sør til nord og fra øst til vest.

Røsslyng er en viktig art i kystlyngheia.

Kystlyngheiene har spilt en viktig rolle i ressursutnyttelsen langs kysten og utgjorde tidligere ca. 2 % av landarealet i Norge. De strekker seg fra Lofoten i Nordland til Kragerø i Telemark. Det er også lynghei på noen få øyer i ytre Oslofjord, bl.a. på Hvaler i Østfold. Lyngheidriften har gått sterkt tilbake i løpet av 1900-tallet. Når driften reduseres eller opphører, gror lyngheiene igjen. Også skogplanting, gjødsling, oppdyrking, nedbygging og nitrogennedfall utgjør trusler mot gjenværende arealer, og kystlynghei er nå en sterkt truet naturtype (Norderhaug & Johansen 2011). Tradisjonell drift med helårsbeiting, eller beiting store deler av året, og lyngsviing er en forutsetning for opprettholdelse av kystlynghei.

Naturtypen kystlynghei inngår i kystlandskapet i en mosaikk med en rekke andre naturtyper slik som semi-naturlig eng- og strandeng, strandberg og myr. Det norske kystlyngheilandskapet utgjør en del av et større lyngheilandskap som finnes langs atlantehavskysten sør til Portugal. I Norge, som i resten av det europeiske kystlyngheiområdet er lyngheia på sterk tilbakegang. Norge har verdens nordligste kystlyngheier og dermed et spesielt ansvar for å ivareta disse. Variasjoner i miljøvariabler (kalkinnhold, uttørkingsfare og vannmetning) danner grunnlag for en rekke grunntyper av kystlynghei, og variasjoner i bruk (lyngsviing og beiting) øker kompleksiteten i artssammensetningen og diversitet. Tiden etter lyngsviing kan deles inn i fire ulike faser; pionerfase, byggefase, moden fase og degenererende fase, og enkelte arter kobles spesifikt til noen av disse fasene. Nybrent kystlynghei med lyng i pionerfasen inneholder en del urter og gras, mens gammel lynghei (30-50 år) ofte er meget artsfattig og har et velutviklet mosedekke. Selv om lynghei generelt regnes som et relativt sett artsfattig økosystem er det totale biologiske mangfoldet knyttet til hele lyngheisyklusen betydelig. Som i de fleste andre semi-naturlige økosystemer øker også artsmangfoldet, spesielt av de skjøtselsavhengige artene, med kalkinnholdet i jorda (pH).

1.1 Ulike typer kystlynghei

Kunnskapen om variasjonen i kystlyngheivegetasjonen er under utvikling. Det nyeste systemet for beskrivelse av variasjonen i norsk natur, Natur i Norge (NiN), deler kystlynghei på grunnlag av kalkinnhold, uttørkingsfare og vannmetning inn i tolv grunntyper: Kalkfattig bakli-hei, kalkfattig kystlynghei, kalkfattig tørr kystlynghei, kalkfattig fuktig kystlynghei, intermediær bakli-hei, intermediær kystlynghei, intermediær tørr kystlynghei, intermediær fuktig kystlynghei, svakt kalkrik kystlynghei, svakt kalkrik tørr kystlynghei, sterkt kalkrik kystlynghei, sterkt kalkrik tørr kystlynghei (Halvorsen et al. 2015).

I tillegg til røsslyng er bl.a. blåbær, flekkmarihånd, tyttbær, krekling, smyle, kornstarr, tepperot og skrubbær vanlige arter i norske kystlyngheier. Kalkrik kystlynghei skiller seg fra den kalkfattige ved et høyere innslag av kalkrevende arter som flekkmure, blåstarr, reinrose, vill-lin, fjellfrøstjerne og orkideer. Bakliheier, som ofte er nord- og østvendte, gjerne i humide skråninger, har typiske arter som bjørnekam, revebjelle, ormetelg, blåbær og blokkebær. Kystlynghei med høy uttørkingsfare har gjerne arter som heigråmose, melbær, kveinarter, finnskjegg og gulaks. Kystlynghei med høy vannmetning skiller seg fra tørrere grunntyper ved et framtrædende innslag av fuktkrevende arter og myrarter som klokkeling, blokkebær, rome og bjønnskjegg.

Nedenfor finner du en kort beskrivelse av karakteristiske trekk for kystlynghei i sør, vest og nord. For å ivareta det biologiske mangfoldet er det viktig å ivareta lyngheier som representerer variasjonen langs hele kysten i tillegg til variasjonen i lokale komplekse miljøvariabler.

1.2 Geografiske variasjoner av kystlynghei

Sør-Norge

Det meste av kystlyngheiene i sør er relativt tørr kystlynghei, fukthei er sjeldnere. I de sørlige heiene forekommer klokkesøte langs kysten fra Lindesnes til Stavanger. I sørhellende lyngheier på litt næringsrik grunn kan man finne en del andre urter som blodstorkenebb, fagerperikum, kystmaure og firtann. På Lista og Jæren finnes det fortsatt en meget spesiell lyngheitype: lynghei som er et suksesjonstrinn mellom marehalmdyne og skog. De domineres av røsslyng, krekling, krypvier, marehalm og sandstarr.

Vest-Norge

Kystlyngheiene i vest dvs. fra Rogaland til Møre og Romsdal, har størst utstrekning i vest-øst-retning og for hundre år siden gikk lyngheia her langt inn i fjordene. I dag dominerer imidlertid lyngheia først og fremst de ytterste øyene og de ytre fjordstrøkene. Her finnes arter med høye krav til fuktighet og lang vekstsesong. Klokkeling, som vokser i fuktigere områder enn røsslyng, er vanlig her, og purpurlyng, som er frostømfintlig, finnes i en smal stripe ytterst på kysten til Sunnmøre. En rekke arter med vestlig utbredelse i Norge har lyngheia her som sitt viktigste habitat, for eksempel vestlandsvikke, lyngøyentrøst, fagerperikum, heiblåfjær og kystmyrklegg. Artsmangfoldet synker fra vest mot øst på grunn av at de klart vestlige artene faller ut.

Midt- og Nord-Norge

Fra Trøndelag til Nordland, dominerer fukthei på grunn av mye nedbør og lav temperatur. Torvdybden kan være flere desimeter og overgangen mot myr er glidende. Krekling blir et stadig vanligere innslag nordover og kan bli mer dominerende enn røsslyngen. Siden den har lavere beiteverdi kan det skape problemer i områder med vinterbeiting. Slåtestarr og torvull er også vanlige. Fra Sunnmøre og nordover minker innslaget av vestlige arter, mens innslaget av nordlige arter og fjellarter øker, som for eksempel dvergbjørk, rypebær og molte. Tørrhei (høy uttøringsfare og lav vannmetning) kan forekomme i sørhellinger og på arealer med skrint jordsmonn. Her øker andelen av urter og gras som tepperot, engkvein og rødsvingel, og melbær er et karakteristisk innslag. Den norske kysten domineres av fattige bergarter, men nordover finnes det innslag av kalkrike bergarter som gir rik hei med innslag av kalkrevende arter. Også på skjellsand kan det utvikles slik rik hei.

2 Om Segeløya – naturgrunnlag og dagens drift

2.1 Kort områdebeskrivelse av Segeløya

Segeløya ligger sør-sørøst for Hestøya og ca. 25 km vest for Tjøtta i Alstahaug kommune. Øya ligger sør for Buøya, i fortsettelsen på øyrekka fra Sør-Åkerøya på grensen til UKL-område «Blomsøya og omkringliggende øyer». Øya er kolleforma og strekker seg i nord-sørretning med flere deløyer avgrenset av lavere partier. Øyas høyeste punkt er 27 m o.h. Ved fjære sjø er det mulig å gå tørrskodd mellom deløyene. Berggrunnen består av kalkspatmarmor, og løsmassene veksler mellom tynt dekke/bart fjell og tynt dekke med humus- og torvdekke. Etter Moen (1998) ligger området i klart oseenisk vegetasjonsseksjon (O2) i mellomboreal sone.

Gården til Irene og Knut Pettersen ligger på Sør-Åkerøy og drives i dag økologisk med en besetning på ca. 100 vfs sau av rasen Gammelnorsk sau. Sauene beiter på Sør-Åkerøya på vinteren, men spres på øyene Segeløya, Buøya, Hestholmen, Kvernholman (værer) og Tjønnholman (værer) i tillegg til Sør-Åkerøya på sommeren.

Naturbaselokaliteten omfatter hele Segeløya og er på 147,1 daa. Den består av hovedsakelig kalkrik kystlynghei i tillegg til noe mindre areal av semi-naturlig strandeng, naturbeitemark og rikmyr. Siden 2014 har det blitt gjennomført systematisk lyngsviing og kystlyngheia består av et veldig fint mosaikk av ulike utforminger i artssammensetning og utviklingsstadier til røsslyng.

Figur 1. Kart over Segeløya som utgjør hele kystlynghei-naturbaselokalitet og beiteområde.

2.2 Driftsbeskrivelse

Dato for utarbeiding av driftsbeskrivelse: 05.11.2020
Beskriv dagens beite (ev. tegn inn på kart): Gammelnorsk sau beiter på Segeløya. Beitesesongen kan variere fra begynnelsen av april til slutten av november ettersom hvilke dyr som blir ført dit. Overgangere uten lam føres til øya når lamminga på Åkerøya begynner (begynnelsen av april) og kan gå til ut november hvis forholdene tillater det. Det samme gjelder værere. Sauer med lam føres i begynnelsen av mai og tas hjem til levering til slakteri i oktober. Beiteområdet omfatter kystlynghei med røsslyng i ulike utviklingsstadier og mindre areal med semi-naturlig strandeng og naturbeitemark.
Hvor mange dyr beiter i område: De siste årene har det vært 15 søyer + lam på beite. I 2020 gikk 11 søyer og 4 værere på beite i lag.
Beskriv nåværende opplegg for sviing (Hva har du svidd, når ble det svidd, ev. tegn inn på kart): Delområder har blitt svidd hvert år siden 2014, unntatt i 2018.
Har du gjort andre skjøtselstiltak enn beiting og sviing: Det har ikke vært behov for krattrydding.
Vet du hvordan området har vært skjøttet tidligere (beiting, lyngslått, sviing eller annet)?
Er det noe med dagens skjøtsel (antall dyr, kvalitet på beiteområdene) du mener bør endres? Ingen endringer.
Må skjøtselen tilpasses spesielle verdier i området (sjeldne arter, problemarter, kulturminner, vern etc.)? Bakkesøte (NT) og ormetunge (VU) vokser på Segeløya, men ser ikke ut at det må tas spesiell hensyn til artene så lenge beitetrykket er moderat og det svis flekkvis. Veitistel bør bekjempes for å forhindre spredning.
Beskriv rutiner for tilsyn og sanking: Tilsyn ca. 1x i uka. Om høsten samles dyrene å fraktes til Sør-Åkerøya der gården ligger.
Beskriv tilgang til ly på beite: Ikke behov
Beskriv rutiner for eventuell nødfôring og plassering av fôr plass: Ikke relevant
Beskriv vanntilgang til dyra på beite: Myrområde. I tørre somre tilkjøres drikkevann eller dyrene tas med heim til gården.

Relevante tillatelser fra Mattilsynet (for eksempel dispensasjon til «utegang uten tjenlig oppholdsrom»):

Ikke relevant siden området ikke brukes til vinterbeite.

Driften gjennom året:

Lamming fra begynnelsen av april på Sør-Åkerøy.

Merking av lam før de kjøres på beite.

Frakting av dyr til Segeløya i begynnelsen av mai.

Samling av dyr til sortering, slakting og frakting til Sør-Åkerøya i begynnelsen/midten av oktober.

Fôring med noe kraftfôr for tilvenning gjennom hele året.

Oppsyn 1x i uka hele året.

Har dere ønsker eller mål for de neste 3-5 år som det skal tas hensyn til?

Ønsker å fortsette med samme antall sau.

Andre kommentarer:

3 Skjøtsel på Segeløya – beskrivelse av planlagte tiltak

3.1 Generelt om skjøtsel av kystlynghei

Kystlyngheiene er skapt ved rydding av skog, lyngsviing, beiting og lyngslått. De har utviklet seg gjennom gjensidig påvirkning mellom lynghei og beiting, først og fremst med gammelnorsk sau, men også med geit og sommerbeiting med storfe. Helårsbeite med gammelnorsk sau ansees som den viktigste driftsmåten for å ta vare på kystlynghei. Ved innsiktsfull drift kan en også skjøtte kystlynghei ved beiting med spælsau, norsk kvit sau eller andre saueraser fra tidlig vår til sein høst, og tidvis vinterbeiting kombinert med tilleggsfôring når forholdene tilsier det. Storfe som kviger, sinkyr (kyr i tørrperioden), ammekyr med kalv samt kastrater kan beite i kystlynghei om sommeren når det inngår strandeng eller andre arealer med gras- og halvgras i tilstrekkelig omfang i beiteområdet som helhet.

3.2 Beiting og dyrehold i kystlynghei

Beiting er viktig for ivaretagelsen av kystlyngheiene, og i snøfattige og vintermilde kyststrøk med kystlynghei finner man former for utegangerdrift. Hold av dyr, uansett driftsform, krever at man følger tilhørende regelverk, se www.lovdatab.no. Utegangerdrift er omtalt spesifikt flere steder i regelverket, med både egne tilpasninger og med dispensasjoner fra hovedregelverket mot at enkelte vilkår holdes. Av viktige regelverk å sette seg inn i, kan man trekke frem: «Lov om dyrevelferd» (Dyrevernova), «Forskrift om velferd for småfe», «Forskrift om velferd for produksjonsdyr», «Forskrift om merking, registrering og rapportering av småfe» og «Forskrift om bekjempelse av dyresjukdommer». Dispensasjon om «utegang uten tjenlig oppholdsrom» krever tillatelse fra Mattilsynet.

For å kunne tilpasse dyretallet til beitegrunnlaget, må beitegrunnlaget vurderes. Beitegrunnlaget påvirkes av variasjoner i både naturforhold og hevd, og må derfor vurderes for hvert enkelt beite. Ofte inngår det flere naturtyper i det samlede kystlandskapet som beites, noe som også bør tas inn i den totale vurderingen av dyretallet. Dette kan være strandenger som er gode vår- og sommerbeiter, eller myr som kan ha viktige halvgress og starr utover høst og vinter. Kystlynghei i god hevd utgjør gode beiter, og inneholder helst vekslinger av røsslyng i både pionerfase, byggefase og moden fase. Dette gjør at beitedyrene kan veksle mellom røsslyngplanter av ulik alder og høyde. Beitekvaliteten til røsslyngen varierer med alder, og særlig gammel, forvêdet og skadet røsslyng forringer beitene mye. En del kystlyngheier finnes i vekslinger med mye bart berg, mens andre lyngheier danner tette tepper hvor røsslyngen har et høyt dekke. Både dekning og kvalitet på røsslyng tas med i beregningen av dyretall per arealenhet.

I «Forskriften om velferd for småfe», omtales utegangerdrift spesielt, og i § 18 «Unntak fra kravet om tjenlig oppholdsrom – utedrift», kan oppsummeres i følgende viktige punkt:

- 1) *Dyretallet skal tilpasses beitegrunnet.*
- 2) *Eier eller annen med ansvar for dyrene skal ha mulighet til raskt å skaffe tilstrekkelig og egnet fôr i tilfelle situasjoner der beitet ikke gir tilstrekkelig næring.*
- 3) *Det skal etableres fôringsplass som gjør det mulig å fôre dyrene på en god måte.*
- 4) *Terreng og vegetasjon skal gi tilstrekkelig ly, og dyrene skal ha beskyttende ullfell i kalde årstider.*
- 5) *Det skal etableres innhengning som gjør det mulig å samle dyrene.*
- 6) *Dyrene skal samles når det er nødvendig av dyrevernmessige hensyn, og minimum vår og høst for kontroll, merking, napping og klipping av ull, nødvendig parasittbehandling, o.l.*
- 7) *Paring skal skje slik at lamming og kjeing kan forekomme når beite- og klimaforhold er gunstige.*
- 8) *Tilsynet skal intensiveres før og under lamming.*

Gode vinterbeiter er nødvendig for et godt dyrehold. Nøkkelarten røsslyng inngår i beitegrunnet gjennom hele året, men er viktigst utover høsten og vinteren, da omfanget av andre beiteplanter reduseres. Selv om røsslyng er den viktigste vinterbeiteplanta, er tilgang på starr og gras som dyra finner innimellom lyngen betydningsfull for det samlede næringsopptaket om vinteren. Småfe på utmarksbeite skal etter regelverket ha tilsyn minst en gang per uke i områder uten særskilt risiko. Ved mistanke om økt fare må tilsynet intensiveres slik at forhold som kan medføre dårlig velferd, syke, skadde og avmagrede dyr, oppdages så tidlig som råd er. Det er en forutsetning at beitelokalitetene gir muligheter for å komme til med nødfôr, også i perioder med dårlig vær. Beitene må ha tilstrekkelig ferskvannstilgang gjennom hele året. Det må planlegges løsninger for mulig vannmangel, både sommer som vinter.

Gammelnorsk sau og andre husdyrslag

Gammelnorsk sau (ofte kalt villsau) er mye brukt i utegangerdrift i kystlynghei, ettersom det er en hardfør, lett sau som er tilpasset helårsbeiting hvor det er vilkår for det. Under de riktige kombinasjoner av milde vintre, tilstrekkelig med areal og velskjøttede kystlyngheier, greier gimrer og voksne sauer av gammelnorsk sau seg vanligvis tilfredsstillende gjennom vinteren. Paring skal skje slik at lamming om våren ikke starter før beitegraset er kommet i vekst slik at sauene finner næringsrikt fôr til produksjon av melk. Kommer det tungt snøfall som blir liggende, og som gjør det vanskelig for sauene å få tak i tilstrekkelig fôr, må en straks sette inn tiltak med tilleggsfôring og om nødvendig hente dyrene i hus og/eller innhengning med ly for nødvendig oppfølging. Innholdet av protein i beiteplantene gjennom vinteren er gjerne noe knapt. Gammelnorsk sau kan i noen grad tære litt på kroppsreserver gjennom vinteren. Dyrene må da ha fått bygd opp kroppsreserver gjennom sommer, høst og førjulsvinter.

Gammelnorsk sau er godt tilpassa beiting i kystlynghei.

Dersom lammene fra sau i kystlynghei ikke har nådd tilfredsstillende slaktevekt, kjøttsetting og fettinnhold ved tidspunktet for høstslaktning må man gjøre tilpasninger. Disse lammene som ikke er slaktemodne må da overvintres på en måte som sikrer tilstrekkelig fôrtilgang og god dyrevelferd. Små

sauelam må ikke gå sammen med vær slik at de kan bli paret, da drektighet krever svært mye og setter individet tilbake i utvikling, og kan være i strid med kravet om godt dyrehold. Produksjonsmessig er det heller ikke noen god løsning at utegangersau lammer årsgamle, da en lett kan komme inn i en vond sirkel med seinere lamming og dermed små lam om høsten.

Vanlig norsk kvit sau og andre norske langhalete raser med regional utvikling og tilpassing (steigar, cheviot, ryggja), spælsau og eventuelt andre saueraser kan også beite i kystlynghei lenge utover høsten der det er vilkår for det, og i deler av vinteren når det blir kombinert med inneføring som sikrer dyra tilstrekkelig med energi og protein. Driftsmåten som kombinerer utegangerdrift og inneføring er lite brukt i dag sammenlignet med tidligere, men er fortsatt i bruk m.a. i området ved Lindesnes i Vest-Agder, Rogaland, Hordaland og enkelte steder videre nordover langs kysten. Beiting med de langhala sauerasene eller spælsau i kystlynghei gjennom sommeren vil ofte gi mindre tilvekst på lamma enn annet utmarks- eller fjellbeite. Mengdeinnslaget av gras og urter er viktig, det gjelder å få en god start på tilveksten hos lamma fra våren av, og at tilveksten ikke stagnerer og blir for lav når en kommer utover sommeren og seinsommeren. Ved større innslag av strandeng i tilknytning til kystlynghei, kan beitet være tilfredsstillende som sommerbeite både til tynge saueraser og stedvis til storfe (sinkyr, kviger, kastrater, ammekyr). Naturtypen strandeng er det generelt mer av på deler av Trøndelagskysten og særlig i Nordland (Helgelandskysten) enn hva som er tilfelle på Vestlandet.

3.3 Lyngsviing

Lyngsviing er avgjørende både for opprettholdelse av ønsket artsinnhold i lyngheiene og det biologiske mangfoldet, og for sikring av godt og tilstrekkelig beitegrunnlag. Det er derfor viktig å planlegge lyngsviingen for flere år framover slik at man til enhver tid har den mosaikk av grasarealer og lyngarealer av forskjellig alder som er ønskelig. Ved planleggingen av avsviingen må man også ta hensyn til spesielle verdier knyttet til området, slik som fugl, kulturminner, landskapsestetikk og eventuelle erosjonsproblemer. Det er viktig å orientere seg om hvilke verdier som finnes i området gjennom f.eks. forvaltningsorgan som kommunen, fylkeskommunen, Fylkesmannen eller Miljødirektoratet/Statens Naturoppsyn, og tilpasse den planlagte skjøtselen til disse verdiene. Når det gjelder lyngsviing, er de generelle rådene at avsviingsflatene ikke skal være for store. Med store avsviingsområder minker det biologiske mangfoldet og sauen får vanskeligere for å finne godt fôr i tilstrekkelige mengder til enhver tid. For lammenes tilvekst er det spesielt viktig at det finnes lett tilgjengelige grasarealer fra våren og utover sommeren. Lyngsviingsarbeidet blir imidlertid mer arbeidskrevende når avsviingsarealene er små så det gjelder å finne en passe balanse.

Lyngsviing er ei vanleg skjøtselsform i kystlynghei.

I denne sammenheng er det viktig å kunne vurdere og bestemme hvor lang tid det skal gå mellom hver gang man svir av samme område dvs. hvilken rotasjonsperiode lyngheivegetasjonen skal ha. Utviklingen av røsslyngplanten går gjennom flere faser, fra pionerfase til byggefase og videre til moden fase. Fôrproduksjonen er høyest i tidlig byggefase. Når lyngen begynner å bli gammel ("moden") dvs. vanligvis når den har blitt 20-30 cm høy, brenner man på nytt. Hvor lang tid det tar varierer med klima, lokale vokseforhold og beitetrykk, men man regner med 8-20 år. Siden utviklingen av røsslyngen kan variere så mye er det viktig at man lager individuelle skjøtselsplaner som tar hensyn både til røsslyngens evne til å regenerere, røsslyngens tilveksthastighet og en vurdering av

problemarter som kan komme inn etter sviing. Eksempler på problemarter er einstape, sitkagran, rynkerose og tistler.

Selve avsviingsarbeidet må også planlegges nøye med hensyn til hvor ilden skal starte og avsluttes. Myr- og vannkanter kan være naturlige avslutningslinjer, men det hender at man må lage branngater (5-6 m) for å sikre en god avslutning. Man må sørge for å ha brannsløkkingsutstyr tilgjengelig og man må varsle brannvesenet på forhånd. Naboer bør også varsles. Det er viktig å være mange nok for å sikre at man kan styre brannen. Brenning må bare gjennomføres under gunstige værforhold og med tele eller fuktig jord, dvs. i perioden fra sein høst til tidlig vår. Hvis man ikke selv har erfaring med lyngsviing, bør man få hjelp fra noen med erfaring, i hvert fall første gangen.

3.4 Restaurering av kystlynghei

I gammel lynghei dvs. lynghei som ikke har vært brent på lenge, kan det være et kraftig oppslag av busker og trær. Hvis lyngheia skal tas i bruk igjen bør dette ryddes før man brenner på nytt. Noe bjørk, rogn og ulike vierarter bør imidlertid settes igjen fordi det kan være viktig ”tilskuddsfôr” for sauene. I gammel lynghei er det mer mose og lav i bunnsjiktet enn i lynghei som har vært i kontinuerlig drift. Det kan forårsake seinere regenerering av vegetasjonen etter sviing. I tillegg kan gammel lyng ha vanskeligere for å sette rotskudd, noe som også forsinker regenereringen. Selv om regenereringen i gammel røsslyng går seint etter første sviing, kan det gå raskere ved ny sviing. Det beste resultatet oppnås imidlertid i områder som ikke er for gjengrodde.

3.5 Mål for skjøtsel på Segeløya

SKJØTSELSPLAN			
Dato utarbeiding av skjøtelsesplan:			
15.10.2020			
Dato befarings:			
01.09.2020			
Dato samtale med grunneier/bruker:			
30.8.2020 + 6.11.2020			
Utformet av:		Firma:	
Annette Bär		NIBIO	
UTM sone:	Nord:	Øst:	Gnr./Bnr.:
33 W	7301602	374059	-
Areal (nåværende):		Areal (etter evt. restaurering):	
147 daa			
Del av verneområde:		Hvilket vern:	
Nei			
Finnes det særskilte skjøtselshensyn i området, hvilke:			
Området er planlagt innlemmet i UKL-område «Blomsøy og omkringliggende øya»			
MÅL			
Hovedmål for lokaliteten:			
<ul style="list-style-type: none"> - Sikre god hevd av kystlyngheia gjennom beiting med gammelnorsk sau (GNS); fortrinnsvis helårsbeite - Holde landskapet åpent med minst mulig gjengroing (einer) og innslag av problem-/fremmede arter - Arealet med kystlynghei av nasjonal verdi (verdi A) skal være på dagens nivå 			
Konkrete delmål:			
<ul style="list-style-type: none"> - Fortsette med beiting med nåværende antall dyr (15 voksne + lam) i minimum 6 måneder - Sviing i avmerkete områder (se kart 2) 			
Ev. spesifikke mål for delområde(r):			
<ul style="list-style-type: none"> - Strandenga skal være fri for tistel 			
Tilstandsmål arter:			
<ul style="list-style-type: none"> - Innslag av røsslyng med forskjellige aldersstadier i kystlyngheivegetasjon - Bakkesøte og ormetunge skal forekomme i kystlyngheia 			
Mål for bekjempelse av problemarter/gjengroing:			
<ul style="list-style-type: none"> - Tistel skal være fraværende. Den skal fjernes i strandengene for å forhindre videre spredning i lyngheia. 			

3.6 Skjøtselstiltak på Segeløya

Figur 2. Kart som viser lokaliteten og skjøtselstiltak.

3.6.1 Beiterelaterte tiltak

Beskrivelse av planlagte skjøtselstiltak, beiting:			
Videreføring av beiting med gammelnorsk sau (GNS) med lengst mulig beiteperiode. Beitearealet omfatter ca 147 daa, hvorav 140 daa utgjør kystlynghei og resten omfatter beiteavhengige naturtyper som naturbeitemark og strandeng. Optimalt antall dyr i forhold til beitetrykk, utstyringsbehov og arbeidsinnsats ifølge beitebrukeren er på 15 voksne dyr + lam.			
KOSTNADSOVERSIKT	Prioritering (år)	Antall daa og kostnad per daa	Kontroll (år)
Tiltak beiting med totalareal: Segeløya (147 daa)	årlig	Derav beite i kystlynghei, tilskudd antall søyer ca. 140 daa* = 14 søyer _____ * maks. 1 søye/10 daa;	
Utstyringsbehov knyttet til beiting og tilrettelegging for beiting:			
Båt/pramme for å frakte sauene til øya og har jevnlig oppsyn			

3.6.2 Planer for sviing

Beskrivelse av planlagte skjøtselstiltak med sviing:			
Siden 2014 har det blitt svidd hvert år i ulike deler av lokaliteten. Røsslyngen regenerer jeg seg fint og det er dannet et mosaikk av ulike utforminger i artssammensetning og aldersstadier til røsslyng avhengig av sviåret. Det er bare mindre områder igjen som har behov for sviing de nærmeste årene. Noen sviområder er inntegnet på kart (fig. 2).			
KOSTNADSOVERSIKT	Prioritering (år)	Antall daa og kostnad per daa	Kontroll (år)
Tiltak sviing: Sviing av røsslyng i moden og degenerert fase	Innen 5 år (2021-2025)	Sviflater på 2-7 daa _____ * 1000 kr /daa	
Utstyringsbehov knyttet til sviing:			
Brannvifter, gassbrenner			

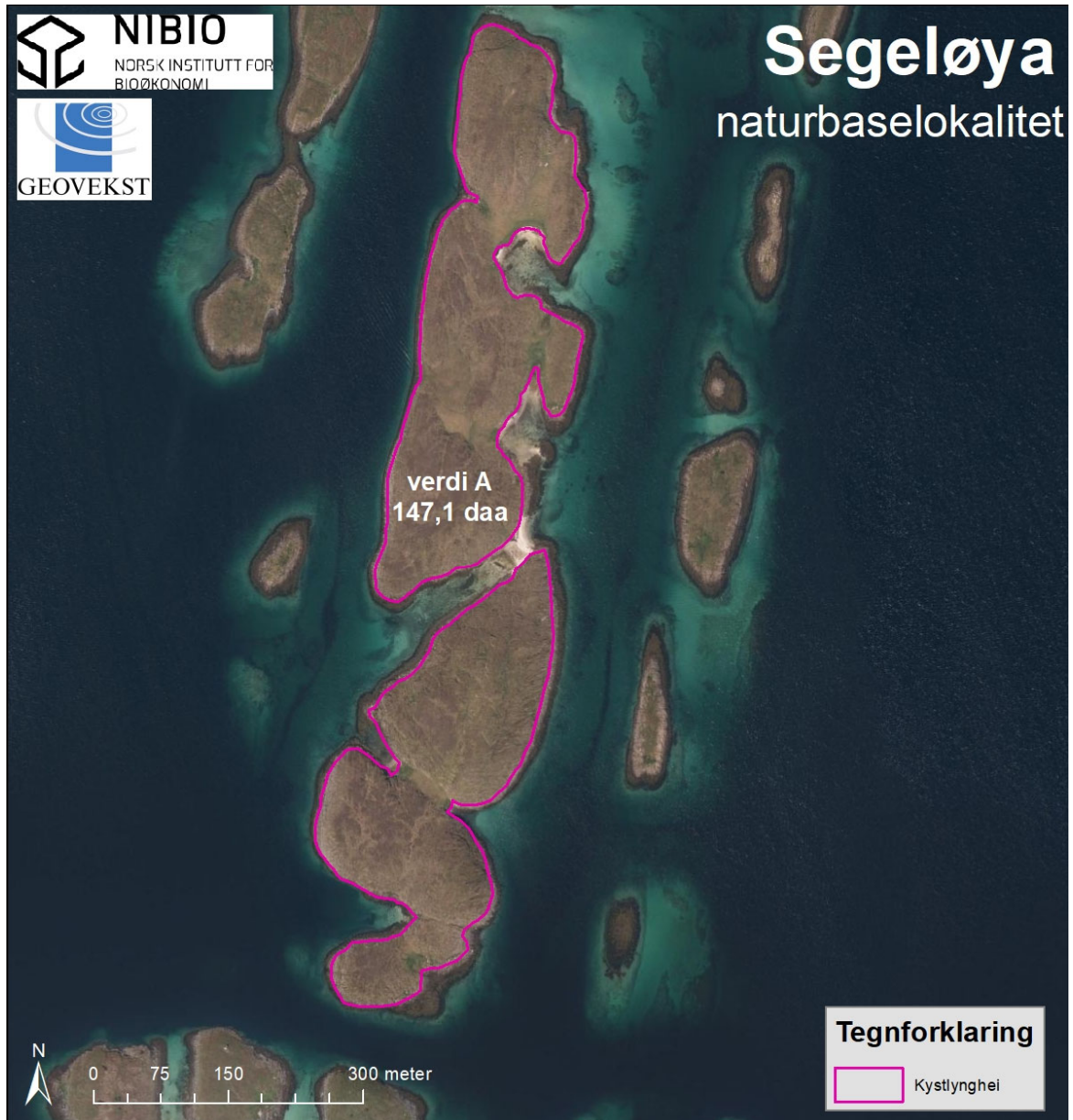
3.6.3 Andre planlagte skjøtselstiltak

ANDRE AKTUELLE SKJØTSELSTILTAK			
Beskrivelse av andre tiltak, ut over restaurering, sviing og beiting.			
Tistel skal fjernes i strandengene for å forhindre videre spredning i lyngheia. Fjerning av tistel skal skje før blomstring. Enten fjernes individer med bladrosett eller stengelen med blomst fjernes før planten setter frø. Ved fjerning av bladrosetter bør det unngås å lage store sår i vegetasjonsdekke da nye individer kan lett etablere seg der det er bar jord.			
KOSTNADSOVERSIKT	Prioritering (år)	Antall daa og kostnad per daa	Kontroll (år)
Tiltak i prioritert rekkefølge:	Fra 2021 og så lenge det er behov		2025
Utstysbehov: hansker, skjæreverktøy (hekksaks e.l.)			

3.7 Oppfølging av skjøtselsplanen

OPPFØLGING
Skjøtselsplanen skal evalueres innen 5 år:
Dersom ingen endringer i driftsmåten foretas kan revieringen også utsettes til 7 år.
Behov for registrering av spesifikke naturtyper og/eller artsgrupper:
Regenerering av røsslyng etter sviing, bakkesøtebestanden ift sviing og beitetrykk
Nylig gjennomførte eller påbegynte tiltak som er finansiert:
Beiting, sviing
ANSVAR
Person(-er) som har ansvar for iverksettelse av skjøtselsplanen:
Irene Pettersen, grunneier og beitebruker

4 Detaljert beskrivelse av naturtypene på lokaliteten

Figur 3. Kystlyngheilokalitet på Segeløya med verdisetting og arealstørrelse.

4.1 Segeløya

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)					
Navn på lokaliteten: Segeløya		Kommune: Alstahaug		Områdenr.:	
ID i naturbase: BN00083417		Registrert i felt av: Annette Bär		Dato: 01.09.2020	
Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige): Aune, S., Carlsen, T.H. & Bär, A. 2011. Skjøtselsplan for Sør-Åkerøya og omkringliggende øyer. Alstahaug kommune, Nordland. Bioforsk Rapport 6 (123) 2011. 32 s.				Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:	
Hovednaturtype (% andel fordeling): Do7 Kystlynghei - 94 % Tilleggsnaturtyper/mosaikk (% andel fordeling): Go5 - Strandeng og strandsump - 2 % Do4 - Naturbeitemark - 4 % Ao5 - Rikmyr - < 1 %			Grunntyper etter NiN, M1:5000 (% andel fordeling): T34 Kystlynghei - 94 % - C4 (intermediær) - C6 (sterk kalkrik) T32 Semi-naturlig eng - 4 % - C19 sanddyneeng - C14 intermediær tørreng med klart hevdpreg T33 Semi-naturlig strandeng - 2 % - C2 øvre strandeng V1 Åpen jordvannsmyr - < 1 % - C8 temmelig til ekstremt kalkrik myrkant		
Verdi (A, B, C): A			Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.): Bilder		
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11): --					
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):	
< 20 m	x	God	x	Slått	
20-50 m		Svak		Beite	x
50-100		Ingen		Pløying	
>100 m		Gjengrodd		Gjødsling	
		Dårlig		Lauving	
				Torvtekt	
				Brenning	x
				Park/hagestell	
Vegetasjonstyper: H2b - gras-urterik lynghei H1 - tørr lynghei G7 - frisk/tørr middels baserik eng G4 - frisk fattigeng M3 - Ekstremrik fastmattemyr					

OMRÅDEBESKRIVELSE (For naturbase og som grunnlag for skjøtelsesplanen)**Innledning:**

Segeløya ble befart 1.09.2020 av fagkoordinator for trua naturtyper i Nordland v/Annette Bår (NIBIO) med formål om å revidere skjøtelsesplanen fra 2013. Områdebeskrivelsen baserer seg på kartlegging i 2013 og supplerende opplysninger fra befaringen i 2018 og 2020. Sammen med beitebrukeren ble det fokusert på drift, behov og kapasitet samt tilstandsvurdering og områdeavgrensing i forhold til revidering av planen.

Beliggenhet og naturgrunnlag:

Lokaliteten på 147,1 daa omfatter hele Segeløya. Segeløya ligger sør/sørøst for Hestøya og ca. 25 km sørvest for Sandnessjøen i Alstahaug kommune. Øya ligger sør for Buøya, i fortsettelsen på øyrekka fra Sør-Åkerøya på grensen til UKL-område «Blomsøya og omkringliggende øyer».

Øya er kolleforma og strekker seg i nord-sørretning med flere deløyer avgrenset av lavere partier. Øyas høyeste punkt er 27 m o.h. Ved fjære sjø er det mulig å gå tørrskodd mellom deløylene. Berggrunnen består av kalkspatmarmor, og løsmassene veksler mellom tynt dekke/bart fjell og tynt dekke med humus- og torvdekke.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

Kollene på Segeløya er hovedsakelig dekket av gras- og urterik kystlynghei (H2b/T34-C6) og intermediær lyngheiutforming (H1/T34-C4). I tillegg til kystlyngheia inngår mindre arealer med semi-naturlig eng (G4 og G7/ T32-C19 og 14), myr (M3/V1-C8) og strandeng (U5/T33-C2) i lokaliteten.

Artsmangfold:

Mot toppen på haugene er det tett røsslyngdekke, mens innslaget av gras og urter øker mot kantene og mot sjøen. I tillegg til røsslyng består lyngvegetasjonen av krekling og blokkebær. I sørhellingene er det noe einer, men sett under ett er det lite einer på Segeløya. Vegetasjonen er mest artsrik der jorddekket er tynt og kalkberget stikker frem. Her finnes en del kalkkrevende arter som vill-lin, loppestarr, hårstarr, kattefot, blåstarr, fjellfrøstjerne og marinøkkel. Tidligere ble den rødlistede bregnen ormetunge (sårbar/VU) registrert sør på øya. Bakkesøte (NT) forekommer også i større bestander. Vegetasjonen er stedvis gras- og starrrik med arter som kornstarr, slirestarr, engstarr, blåstarr, hårstarr, slåttstarr, geitsvingel, hengeaks, blåtopp, sølvbunke og gulaks. Tørrenga midt på øya domineres av bakkestjerne, blåstarr, gulaks, tiriltunge og kattefot. Flere kalkkrevende arter forekommer; dvergjamne, fjellfrøstjerne, hårstarr, vill-lin og stortveblad.

Bruk, tilstand og påvirkning:

Segeløya beites i dag av gammelnorsk sau ("villsau") på sommeren/høsten. Opplysninger om tidligere bruk forteller at Segeløya ble svidd på slutten av 1970tallet. Dette ble gjort for å få vekk eineren. Ved registreringstidspunktet (i 2020) var øya i god hevd, ingen tegn til gjengroing og med et fint mosaikk av sviflater og røsslyng i ulike aldersstadier.

Fremmede arter:

Ingen registrert.

Kulturminner:

Ingen kulturminner

Skjøtsel og hensyn:

Videreføring av beiting og sviing. Behov for sviing vil trolig avta de nærmeste årene siden mye av det svibare arealet har blitt svidd de siste årene. Fjerning av tistel som har etablert seg i strandeng anbefales.

Del av helhetlig landskap:

Segeløya hører til Sør-Åkerøya, som er en del av Utvalgt kulturlandskap i jordbruket - Hestøy/Blomsøy/Skålvær. Øya er per dags dato ikke innlemmet i UKL-område, men vurderes å være en del av.

Verdibegrunnelse: Øya gis verdi svært viktig, A, på grunnlag av at det er ei variert, røsslyngrik og grasurterrik lyngøy med artsrik vegetasjon og forekomst av rødlistede arter, bakkesøte (NT) og ormetunge (VU). I tillegg er lyngheia i god hevd og beites store deler av sesongen. Det har blitt utført brenning flere plasser og røsslyng finnes i alle aldersstadier.

Merknad:

5 Bilder

Bilde 1. Kystlynghei på Segeløya består av en fin mosaikk av rike og fattige lyngheiutforminger. Sentral del av Segeløya med blick nordover. Foto: A. Bär.

Bilde 2. Kystlyngheia opptrer i mosaikk med strandeng, naturbeitemark og myr. Foto: A. Bär.

Bilde 3. Yngre sviplate der vegetasjonen domineres av gras og urter, men røsslyngen har spirt og andelen vil øke med tida. Foto: A. Bär.

Bilde 4. Areal i sør har en del lyng i moden og degenereringsfasen og kan med fordel svis. Foto: A. Bär.

*Bilde 5. Tistel har etablert seg på Segeløya i strandenga. Den har ikke blitt observert i sviflatene.
Foto: A. Bär.*

Bilde 6. Bakkesøte (NT) vokser i de rike utforminger av kystlyngheia. Foto: A. Bär.

6 Videreførende informasjon

For mer utfyllende om skjøtsel, restaurering og hevd, se: **Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker** som finnes på DNS hjemmesider:

<http://www.dirnat.no/content/1916/>

Annen aktuell litteratur:

- Buer, H. 2011. Villsauboka. Selja Forlag, Florø.
- Haaland, S. 2002. Fem tusen år med flammer; det europeiske lyngheilandskapet. Vigmostad & Bjørke.
- Halvorsen, R., Bryn, A., Erikstad, L. & Lindgaard, A. 2015. Natur i Norge - NiN. Artsdatabanken, Trondheim (<http://www.artsdatabanken.no/nin>).
- Halvorsen, R., medarbeidere og samarbeidspartnere, 2015. NiN – typeinndeling og beskrivelsessystem for natursystemnivået. – Natur i Norge, Artikkel 3 (versjon 2.0.3): 1–509 (Artsdatabanken, Trondheim; <http://www.artsdatabanken.no>.)
- Kaland, P.E. & Vandvik, V. 1998. Kystlynghei. S. 50-60 i: Framstad, E. & Lid, I.B. (red.) Jordbrukets kulturlandskap, Universitetsforlaget, Oslo.
- Moen, A. 1998. Nasjonalatlas for Norge: Vegetasjon. Statens kartverk, Hønefoss.
- Nilsen, L.S. (red.) 2009. Naturen. Populærvitenskapelig tidsskrift. 2009-2: 66-128. Spesialnummer om kystlynghei i Norge.
- Norderhaug, A. & Johansen L. 2011. Kulturmark og boreal hei – I: Lindgaard, A. og Henriksen, S. (red.) 2011. Norsk rødliste for naturtyper 2011. Artsdatabanken, Trondheim.

Kilder

- Aune, S., Carlsen, T.H. & Bär, A. 2011. Skjøtselsplan for Sør-Åkerøya og omkringliggende øyer. Alstahaug kommune, Nordland. Bioforsk Rapport 6 (123) 2011. 32 s. Direktoratet for naturforvaltning. (2007). Kartlegging av naturtyper – Verdisetting av biologisk mangfold. DN-håndbok 13 2.utgave 2006 (oppdatert 2007).
- Direktoratet for naturforvaltning. (2012). Faggrunnlag for kystlynghei. DN-rapport.
- Fremstad, E. (1997). Vegetasjonstyper i Norge. – *NINA temahefte 12*: 279.
- Gederaas, L., Moen, T. L., Skjelseth, S. & Larsen, L.-K. r. (2012). Fremmede arter i Norge – med norsk svarteliste 2012. Artsdatabanken, Trondheim.
- Halvorsen, R. et al. 2009. Naturtyper i Norge (NiN) versjon 1.0.0. – www.artsdatabanken.no (2009 09 30)
- Henriksen S. & Hilmo O. (red) (2015). Norsk rødliste for arter 2015. Artsdatabanken, Norge.
- Jordal, J. B. (2012). Kystlynghei - verdisseting. (Faktaark for Kystlynghei utformet av John Bjarne Jordal, 15.02.2012).
- Kvalvik M. S., Carlsen T. H., Johansen L. Thorvaldsen P., Dyrhaug M. & Bär A. 2013. Verdifulle kystlyngheilokaliteter på Ytre Helgeland. Resultater fra kartlegging av kystlynghei fra Bindal i sør til Rødøy i nord. Bioforsk rapport 8 (156) 2013.
- Moen, A. 1998. Nasjonalatlas for Norge: Vegetasjon. Statens kartverk, Hønefoss.

Vedlegg

Vedlegg 1: Retningslinjer for lyngsviing utarbeidet av SNO

SNO-retningslinjer for lyngbrenning

Til: Ansatte i SNO og tjenesteytere

Fra: SNO-sentralt

Dato: Gjeldende fra 2011

Mange verneområder langs kysten innehar store areal med kystlynghei. Dette er en menneskeskapt naturtype som er avhengig av bruk for å bestå. Hvis bruken opphører, vil områdene gro til med busker og trær. Fremmede arter som bergfuru og/eller sitkagran har også blitt plantet mange steder, og er i dag i full spredning. Lyngbrenning er en rask og kostnadseffektiv måte å skjytte kystlyngheia på. Målet er å få fram en mosaikk av vegetasjonsflater med røsslynghei i ulik alder. Da vil heia få størst variasjon og vil også få best fôrverdi. Lyngbrenning i kombinasjon med beiting er den beste måten å skjytte lynghei på. Hvis det i lyngheia er stort oppslag av busker og trær bør dette ryddes før man brenner. Men man kan med fordel la noe stå igjen da treklynger kan brukes som skjul for dyra og beite. Antall år mellom lyngbrenninger kan variere (fra åtte år til over 20 år). Sjekk røsslyngtilstanden; gammel og grov lyng bør brennes, men vær klar over at regenereringa etter brann kan ta noen år og det er viktig å følge med på dette slik at ikke all røsslyng brennes før ny kommer tilbake. Det beste er å brenne FØR mosemattene får mulighet til å bli heldekkende. Husk fotodokumentasjon før, under og etter arbeidet.

Før brenning

- Skjøtselshjemmel gjennom verneforskrift eller NML § 47, og bestilling fra forvaltningsmyndigheten skal foreligge
- Det er kommunen som er myndighet vedrørende åpen brenning. Åpen brenning er bare tillatt dersom kommunen har åpnet opp for dette gjennom "Forskrift om åpen brenning og brenning av avfall i småovner". Sjekk om kommunen har åpnet opp for dette. I motsatt fall må det søkes dispensasjon fra forbudet
- Stedlig politi skal alltid varsles i forkant av tidspunktet for brenning
- Brannvesenet skal alltid varsles i forkant av tidspunktet for brenning
- Naboer og grunneier skal alltid varsles i forkant av tidspunktet for brenning
- Ha en plan for hvordan brannen kan slukkes
- Planlegg godt hvor det skal brennes – en mosaikkstruktur mellom brente og ubrente flater er å foretrekke. Finnes det naturlige avslutningslinjer (som stier, myrkanter eller tjern) eller må det brennes branngater? Ei branngate bør ha en bredde på 5-6 m

- Brenn alltid mens jorda er fuktig eller det er tele i jorda (sein høst til tidlig vår fram til seinest 15. april)
- Ta hensyn til fugl. Brenningen bør skje før hekketiden. I de sørligste delene av kysten er ærfugl og grågås vanligvis i gang med hekking i mars måned, og brenning i slike områder bør derfor være avsluttet innen 15. mars
- Ta hensyn til fornminner og kulturminner

Under brenning

- Brenn bare under gunstige værforhold; laber bris er passe vindstyrke
- Vanligvis brenner man med vinden
- Ha godt med mannskap og slukkeutstyr (brannvifter, spader med lange skaft, snøskufler etc.)
- Brannen kan startes med en propanblåselampe. Det er en fordel å tenne på flere steder slik at det danner seg en brannfront
- Ved slukking; vær bak flammene og slukk brannen fra kilden. Slukk brannen på bakketoppen. Da mister flammene noe av kraften og er lettere å slukke
- Bruk arbeidsklær av bomull eller ull, kraftige støvler, lue og arbeidshansker

Etter brenning

- Gå aldri fra et område hvor det fortsatt kommer røyk. Forsikre deg om at brannen er godt slukket
- Ha beredskap ved behov for etterslukking
- Få inn på kart hvilke områder som er brent og når de er brent
- Stedlig politi skal alltid varsles etter at brenningen er avsluttet
- Brannvesenet skal alltid varsles etter at brenningen er avsluttet
- Naboer og grunneier skal alltid varsles og etter at brenningen er avsluttet

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) ble opprettet 1. juli 2015 som en fusjon av Bioforsk, Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) og Norsk institutt for skog og landskap.

Bioøkonomi baserer seg på utnyttelse og forvaltning av biologiske ressurser fra jord og hav, fremfor en fossil økonomi som er basert på kull, olje og gass. NIBIO skal være nasjonalt ledende for utvikling av kunnskap om bioøkonomi.

Gjennom forskning og kunnskapsproduksjon skal instituttet bidra til matsikkerhet, bærekraftig ressursforvaltning, innovasjon og verdiskaping innenfor verdikjedene for mat, skog og andre biobaserte næringer. Instituttet skal levere forskning, forvaltningsstøtte og kunnskap til anvendelse i nasjonal beredskap, forvaltning, næringsliv og samfunnet for øvrig.

NIBIO er eid av Landbruks- og matdepartementet som et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter og eget styre. Hovedkontoret er på Ås. Instituttet har flere regionale enheter og et avdelingskontor i Oslo.